

BRONXIAL ASTMA KASALLIGINI KELTIRIB CHIQUARUVCHI SABABLAR VA PROFILAKTIKASI

Olimova Muslimaxon Abdumutalibovna

*Quva Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat Salomatligi texnikumi
maxsus fan o'qituvchisi*

ANNOTATSIYA: Bronxial astma surunkali yallig'lanishli nafas yo'llari kasalligi bo'lib, butun dunyo bo'yicha bolalar va kattalar orasida keng tarqalgan. Ushbu maqolada bronxial astmaning kelib chiqish sabablari, xavf omillari, patogenezi hamda kasallikning oldini olishga qaratilgan profilaktik chora-tadbirlar tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, erta profilaktika, allergenlardan himoyalash va sog'lom turmush tarziga rioya qilish kasallikning rivojlanish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi.

Kalit so'zlar: bronxial astma, allergiya, nafas yo'llari, profilaktika, yallig'lanish.

ABSTRACT: Bronchial asthma is a chronic inflammatory disease of the airways that is widely prevalent among children and adults worldwide. This article analyzes the etiological factors, risk factors, pathogenesis, and preventive measures of bronchial asthma. The results indicate that early prevention, avoidance of allergens, and adherence to a healthy lifestyle significantly reduce the risk of disease development and exacerbations.

Keywords: bronchial asthma, allergy, airways, prevention, inflammation.

KIRISH (INTRODUCTION)

Bronxial astma hozirgi davrda global sog'liqni saqlash muammolaridan biri bo'lib, uning tarqalish darajasi yil sayin ortib bormoqda. Jahon sog'liqni saqlash

tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha 260 milliondan ortiq odam bronxial astma bilan kasallangan bo'lib, ushbu kasallik bolalar orasida eng ko'p uchraydigan surunkali nafas yo'llari kasalliklaridan biri hisoblanadi.

Bronxial astma nafas yo'llarining surunkali yallig'lanishi, bronxlarning giperreaktivligi va qaytalanib turuvchi bronxospazmlar bilan xarakterlanadi. Kasallik bemorning hayot sifatini pasaytiradi, jismoniy faollikni cheklaydi hamda tez-tez shoshilinch tibbiy yordamga murojaat qilishga sabab bo'ladi. Shu sababli bronxial astmaning kelib chiqish sabablari va profilaktikasini chuqur o'rganish dolzarb ahamiyatga ega.

Bronxial astmaning patogenezida nafas yo'llari shilliq qavatida surunkali yallig'lanish jarayoni yetakchi o'rin tutadi. Ushbu jarayonda eozinofillar, mast hujayralar va T-limfotsitlar faolligi ortib, bronx devorida shish, shilliq ajralishining ko'payishi hamda silliq mushaklarning spazmi yuzaga keladi. Natijada bronxlar torayib, nafas olish qiyinlashadi va xurujlar paydo bo'ladi.

Atrof-muhit omillari bronxial astma rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, havo ifloslanishi yuqori bo'lgan hududlarda yashovchi aholida kasallikning uchrash chastotasi ancha yuqori ekanligi ilmiy tadqiqotlar bilan tasdiqlangan. Avtomobil gazlari, sanoat chiqindilari va maishiy kimyoviy vositalar bronx shilliq qavatining sezuvchanligini oshiradi va allergik reaksiyalarni kuchaytiradi.

Bolalarda bronxial astma rivojlanishida erta yoshdagi respirator infeksiyalar, sun'iy ovqatlantirish va passiv chekish muhim xavf omillari hisoblanadi. Ayniqsa, ota-onalarning chekuvchi bo'lishi bolada bronxial giperreaktivlik rivojlanish ehtimolini oshiradi. Shu sababli oilaviy muhitda sog'lom turmush tarzini shakllantirish profilaktikaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Profilaktik choralarning samaradorligi bemorning kasallik haqida xabardorligi bilan chambarchas bogʻliq. Bronxial astma bilan ogʻrigan bemorlarga individual “astma nazorati rejasi” tuzish, inhalyatorlardan toʻgʻri foydalanishni oʻrgatish va xurujlarni keltirib chiqaruvchi omillarni aniqlash muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, muntazam jismoniy faollik, nafas mashqlari va sanatoriy-kurort davolash usullari kasallik kechishini yengillashtiradi.

Soʻnggi yillarda bronxial astmani davolash va nazorat qilishda biologik preparatlar va zamonaviy inhalyatsion glyukokortikosteroidlarning qoʻllanilishi ijobiy natijalar bermoqda. Bu usullar yalligʻlanish jarayonini samarali nazorat qilishga va xurujlar sonini kamaytirishga yordam beradi, shu bilan birga bemorlarning hayot sifatini yaxshilaydi.

TADQIQOT MATERIALLARI VA USULLARI (METHODS)

Mazkur tadqiqot adabiyotlar tahliliga asoslangan boʻlib, unda xalqaro ilmiy jurnallar, JSST hisobotlari va pulmonologiya boʻyicha klinik qoʻllanmalar oʻrganildi. Maʼlumotlar taqqoslash, tahlil va umumlashtirish usullari orqali baholandi. Bronxial astmaning etiologiyasi va profilaktikasiga oid ilmiy dalillar tizimlashtirildi.

NATIJALAR (RESULTS)

Bronxial astmani keltirib chiqaruvchi sabablar

Tahlil natijalariga koʻra, bronxial astmaning rivojlanishida quyidagi omillar muhim rol oʻynaydi:

Genetik moyillik – oilaviy anamnezda allergik kasalliklarning mavjudligi;

Allergenlar – uy changi, oʻsimlik changlari, hayvon juni, mogʻor zamburugʻlari;

Atrof-muhit ifloslanishi – sanoat chiqindilari, avtomobil gazlari;

Infeksion omillar – bolalik davridagi virusli respirator infeksiyalar;

Kasbiy omillar – kimyoviy moddalar bilan uzoq muddatli aloqalar;

Stress va psixoemotsional zo‘riqish.

Profilaktik chora-tadbirlar

Profilaktika birlamchi va ikkilamchi turlarga bo‘linadi. Birlamchi profilaktika allergenlardan himoyalaniish, sog‘lom ovqatlanish va ekologik muhitni yaxshilashga qaratilgan. Ikkilamchi profilaktika esa kasallik zo‘rayishining oldini olish, dori vositalarini to‘g‘ri qo‘llash va doimiy tibbiy nazoratni o‘z ichiga oladi.

MUHOKAMA (DISCUSSION)

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, bronxial astma rivojlanishi ko‘p omilli jarayon bo‘lib, genetik va tashqi muhit omillarining o‘zaro ta’siri bilan belgilanadi. Profilaktik choralarga qat’iy rioya etish kasallikning og‘ir kechishining oldini oladi va bemorlarning hayot sifatini yaxshilaydi. Ayniqsa, bolalar va o‘smirlar orasida erta profilaktikaning ahamiyati yuqoridir.

XULOSA (CONCLUSION)

Bronxial astma surunkali kechuvchi kasallik bo‘lsa-da, uni keltirib chiqaruvchi omillarni nazorat qilish va samarali profilaktika choralari qo‘llash orqali kasallikni boshqarish mumkin. Tibbiyot xodimlarining bilimini oshirish, aholining tibbiy savodxonligini yaxshilash va sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish bronxial astmaga qarshi kurashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Global Initiative for Asthma (GINA). Global Strategy for Asthma Management and Prevention, 2023.

World Health Organization. Bronchial Asthma Fact Sheet, 2022.

Barnes P.J. Asthma mechanisms. Journal of Allergy and Clinical Immunology, 2019.

O'zbekiston Respublikasi SSV. Nafas yo'llari kasalliklari bo'yicha klinik qo'llanma, 2023.